

ГОДИНА IX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 26.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Преплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

ДРАМСКО ПЕСНИШТВО УОПШТЕ.

(Наставак.)

Време и место.

Према споменутој једноставности ваља да *размаци времена*, у која се збивају догађаји, нису раздалеко један од другог. Али за то песник није свезан за одређено време, него се он влада по радњи каква је. Код Грка се радња расплетала за један дан, а тому бијаше узрок не само што су глумишта била уређена за то, него и што су драмске ствари биле просте. У нашим новијим драмама то не може да буде, пошто је сада наш друштвени живот различнији а радња заплетенија и разгранатија.

Тако је исто и са *местом*, где се збива догађај. Велика и замршена радња не може се свршивати на једном месту, а и појаве се могу лако мењати на нашој глумионици, што је и потребно, кад год то радња захтева. Истина да песник нерадо мења често појаве већ с тога, што то буну гледаоца и шкоди песничком смеру његовом. Али би он сам себе без невоље силио, кад би хтео сву радњу на једно место сместити као француски, а нешто и грчки класици. С тога за нашу драму нити је потребно једно и исто место, нити исто време. Старија француска драма држећи се одвише *јединства времена и места* приказује нам велике устанке за време од 24 сахата а у једној одаји. Шекспир напротив за један час преходи горе и воде, а од почетка до свршетка радње му пролазе године. — Ако је драма намењена глумишту, ваља да је и тако удешена, да се може у њему приказивати. Али за то драма као вештина није свезана за глумионицу, јер она може бити потпун вештачки умотвор, ма да се и не осврће на оно, што захтева глумионица. Али је ипак много стало и до глумионице, да се драма развије што боље вештачки, те се многа врлина и грчке и новије драме може сазнати само тако, кад се сазна, како је била уређена грчка или новија глумионица.

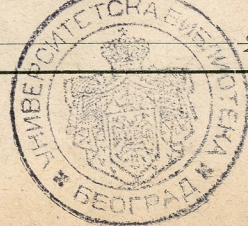
мионице, да се драма развије што боље вештачки, те се многа врлина и грчке и новије драме може сазнати само тако, кад се сазна, како је била уређена грчка или новија глумионица.

Песнички облик драме.

Какав песнички облик треба да је драми, т. ј. у *прози* или у *стиху*, на то се не може напречац одговорити, а да се не узму на ум поједине прилике. Уопште се може казати, да је за драму као песнички умотвор zgodнији стих. Али за то опет има и у прози драма, које се броје у најбоље, па ипак се не може казати, да би биле врсније, да су у стиховима. Има и таквих драма, где је проза помешана са стиховима. Обично се веселе глуме пишу у прози, а жалосне у стиху. Сврх тога се обично узима проза у говорима простога света (као: чељади, слугу, и т. д.) али кашто и у говорима госпоштине (на пр. говор између Гетовог Фауста и Мефиста). — Размер је у драми различит, али као да је на првом месту јамб од пет стопа, који се и у нас zgodно почео употребљавати. Иначе се према самој ствари и размер бира и удешава.

Вредност драме за напредовање друге вештине.

Напред је казано, да је драма највиша песничка вештина. Али се уз њу истичу и напредују и друге вештине. Драма се приказује на глумишту. Ту су *графевине* у својој лепоти. *Кипови* великих вештака гледају на нас. Очи нам гледају *истисане дивне слике*. *Свирка* нам милином напуња душу, па и она велича сликовну вештину. Показују нам се дакле све врсте вештине, складно здружене, те се у њиховом споју огледа природа и данашње доба. Драмом се завршује вештина. (Наставиће се.)

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Максим Црнојевић. Трагедија у 5 чинова, с певанјем, написао др. Лаза Костић, за позорницу удесио А. Хаџић, музика од А. Максимовића.“)
(Свршетак).

На позоришном листу ове представе стоји, као што је у наслову истакнуто, да је ову трагедију за позорницу удесио А. Хаџић. Ову клаузулу можемо често, и баш код класичних комада читати. Удешавања ова нису ништа друго него прекрађивања, и тако је нашој публици ускраћено, да може класична дела у њиховој целини на нашој позорници гледати. Ово је заиста врло жалосна околност, и кад не би знали, да је ово скрађивање често изазвано или оскудицом наше сиромашне позорнице или малим бројем нашег представљачког особља, ми не би ова и оваква скрађивања могли друкчије сматрати него као атентате на класицитет дотичних писаца. Класична дела су увек једна органична целина, која баш том својом целином стварају насладу у гледаоцима и читаоцима. А кад их штапућемо и сакресивамо, слабимо уједно и онај ефект, који она треба да постигну, и наша публика, која се са класичним делима само путем позорнице упознаје, добиће врло чудан појам о класичности.

Ако позорница није спретна и удесна, ако особље за представу целог комада не достаје, онда се дабогме не може имати шта против тога, ако се по где што пређе и изостави. Шта више нужно је и треба да се изоставе она места, која данашњем финијем укусу више не одговарају. Али кад се још и ове границе прелазе, онда је то нешто, што не само не можемо одобрити, него против чега и одлучно војевати морамо. А нама се бар тако чини, да се у овим прерадама и преко граница нужде и потребе претерује.

Приказ овога вечера испао је доста добро.

Носилац главне улоге, г. *Ружић* (Максим) изнео нам је верно ону голему душевну борбу, која распиње груди максимове. По нашем мњењу Максим Црнојевић је, баш зато што је у његовој души тако велика борба, једна од најтежих улога уопште, и ко у овој улози срећно пробу одржи, за тога се заиста може рећи да је уметник. А г. *Ружић* одиграо је Максима овога вечера уметнички. Нехотице смо чинили по сећању своје у мислима упоређења са игром пок. Лазе Телчког, и за време другог чина као да је надвлађивала реминисценција јаву, која нам се са позорнице приказивала, али трећи чин изнео нам је г. *Ружића* као уметника, који је своју улогу потпуно савладао. Даљи приказ текао

је истом вештином. Но да се опет вратимо другом чину, јер у колико је Максим сам по себи велика улога, други чин као да је онајтежи. У њему има глумца да савлада највеће тешкоће; и ако се овде можда и највећи вештак спотакне, није толико кривице до глумца колико до писца, који је Максиму у овоме чину прилично добар део неме игре доделио. А за то време је у максимовој души читава бура од супротних чувства. Па да ли се то све самим лицем без и једне речи може приказати? То је питање, на које сами себи остајемо одговор дужни. . . . Може бити, да би глумца могао призвати руке у помоћ лицу, можда би се покривеним лицем испунила нека празнина времена, и допунио онај недостатак мимике, коју и сувише дуга пауза апсорбује. Решење овог тешког задатка остављамо ми студији г. *Ружића*, која ће на стављено питање најзгоднија одговора умети наћи.

Кад смо већ код игре г. *Ружића*, имамо да приметимо још нешто, што је врло важно, а то је маска максимова. Ово у другом комаду може да буде и прелевантно, али овде је тако рећи есенцијално. Основ целе трагичности је нарушена лепота, која изазива уврећену сујету и већ и друге даље конзеквенције. Та околност мора бити сасвим маркирана, маска мора бити јасна. Ми смо овога вечера случајним поводом у једном међуакту скочили на позорницу и видели г. *Ружића* у маски, какву само јак траг од великих, још добро и незараслих богиња оставља, али та маска није напољу у дворани при овом нашем слабом осветљењу тако изгледала. У мањој и боље осветљеној дворани учинила би та маска можда утисак, који баш треба, али код нас то није било. Зато би у разним дворанама и при разним осветљењима овако важне маске требало предходно проби изложити.

Г. *Лукић* (Иво Црнојевић) одиграо је своју улогу добро. Новосадска публика, која је у течају дужег времена многе друге добре приказиваче ових улога гледала, није овога вечера никаква уштрба претрпила. Г. *Лукић* стално напредује у својој глумачкој уметности.

Гђа *Ружићка* (Јевросима) била је управо оно што је писац у Јевросими хтео да изнесе. Била је нежна и брижљива српска мајка, верна и паметна љуба, па и у сцени лудила свога — у петоме чину — играла је са највећом прецизношћу. Ми се усуђујемо рећи, да је Јевросима најбоља улога гђе *Ружићке*. Оваква Јевросима, као што ју она представља, спада већ међу типове.

Г. *Димитријевић* (Милош Обренбеговић) проштудирао је своју улогу па ју је добро и одиграо.

И г. *Динић* (Илија Ликовић) као и г. *Миловасљевић* (Ђуро Кујунџић) били су у својим малим улогама сасвим добри.

Г. *Рашић* (Радоје Црногорац) био је сувише крут и укочен, што код г. Рашића, који није више новајлија на позорници, не би требало да буде.

Г. *Суботић* (Дужде од Млетака) допустио је више пута да публика чује глас шаптала. Ово, колико се уопште нерадо слуша, у толико већма вређа, кад се догађа код старог и доброг глумца као што је г. Суботић.

Ђорђе, син му — г. *Барбарућ* — презентирао се својом спољашњом појавом и својим кретањем и држањем врло добро, али је у говору пренагљивао. Ђорђа као млада и ватрена заноси често жестица, али ова не сме бити толика, да гута чак поједине речи. Само мало више умерености, па ни покрет руку неби био местимично преухитрен.

Филета у рукама гђе *Рајковићке* изнела је верно све оне страсти на видик, којима је песник њену улогу задахнуо.

Гђца *Хаџићева* (Анђелија) била је овога пута срећнија глумица него певачица. Ако је ова слабост гласа у гђе Хаџићеве перманентна, онда нам је од срца жао, и онда се управа мора за анђелијину улогу иначе постарати.

Но што нам је у песми гђца Хаџићева ускратила, то нам је накнадио снажни и звучни глас г. *И. Станојевића* (Надана Бојимира), који је и иначе своју улогу добро одиграо.

Још само једну малу примедбу. Приметили смо овога пута, а и иначе, да *скоро* сви глумци и глумице мање више неке изразе и речи погрешно наглашују. Ово исто тако вређа уво, као што би нам хаљкаво набацано одело вређало око. Позориште треба да је и школа доброг језика. На ову нашу приметбу требало би највише да се осврне позоришна управа.

М. Д—ћ.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Добровољно позоришно друштво на Цетињу.) „Глас Црногорца“ од 19. фебруара доноси ово: „Добровољно позоришно друштво наше читаонице одржало је своју реч. Оно је доиста представљало у прошли уторник „Максима Црнојевића“, трагедију дра Лазе Костића. Представа је у главном испала веома сјајно. Неки из публике, који су овај комад гледали на позорницама у Новом Саду, Београду и Загребу, кажу да су управо изненађени и да су неки од представљача и представљачица управо надмашили свако очекивање. Надамо се, да ће нам „Црногорка“ донети опширнији извештај о овој представи. Његово Височанство књаз благоволио је својом високом посетом почаствовати ову представу. Ина-

че је било публике пуна дворана. Одмах после представе поздрављен је наш дични песник др. Лаза Костић телеграфским путем. Исти овај комад представљан је и по други пут.

Приликом представе „Максима Црнојевића“ на Цетињу добио је песник отуда овај брзојавни поздрав: „Представљасмо вечерас твога „Максима“ са сјајним успјехом. Присутствовао Господар, многобројна публика. Аплаус општи, бурни. Црна Гора поздравља те кличући: Живео!“

* (Добровољно позоришно друштво на Цетињу.) Добисмо позиве на представе тог друштва и две позоришне објаве, које овде доносимо.

ПОЗОРИШНА ОБЈАВА.

У корист позоришног фонда читаонице цетињске представљаће се

данас у уторник 10. јануара 1884.

по трећи пут:

„БАЛКАНСКА ЦАРИЦА“

драма у 3 чина, с певањем.

Л И Ц А:

Књаз Станко Црнојевић, син књаза
Ива Црнојевића — — — Г. Ј. Поповић-Липовац.
Кнез Деан, први властелин зетски Г. Томаш Вукотић.
Кнез Перун, даничин отац, други
властелин зетски — — — Г. Јован Павловић.
Иво, први слуга књаза Станка Г. Марко Петровић.
Угљеша, други слуга књ. Станка Г. Симо Матавуљ.
Даница, кћи кнеза Перуна — Г. Софија Поповићева.
Марта, њена другарица — Г. Марија Поповићева.
Пратња кнеза Деана и кнеза Перуна, слуге, гуслар.
Збива се у Зети под село Бериславце на измаку XV. века.

Данас у уторник 14. фебруара 1884. представљаће се први пут:

у корист позоришног фонда читаонице цетињске

„МАКСИМ ЦРНОЈЕВИЋ“

трагедија у 5 чинова, с певањем, од др. Лазе Костића.

Л И Ц А:

Дужде од Млетака — — — Г. Широ Огњеновић.
Ђорђе, син му — — — Г. Нико Татар.
Анђелија, кћи му — — — Г. Горде Вукотићева.
Филета, удовица дуждевог сина
Марка — — — Г. Марија Петровићева.
Иво Црнојевић — — — Г. Јован Павловић.
Јевросима, жена му — — — Г. Мила Павловићка.
Максим, син му — — — Г. Блажо Петровић.
Милош Обренбеговић — — — Г. Новица Ковачевић.
Јован, капетан Ивин синовац }
Илија Ликовић — — — } војвођин
Милић Шереметовић — — — } ађућ
Ђуро Кујунџић — — — }
Надан Бојимир — — — }
Радоје, Црногорац — — — Г. Радоје Рогановић.
Прва образина — — — Г. Божо Новаковић.
Друга образина — — — Г. Никола Брзута.
Виноноша — — — Г. Ђуро Перовић.

Црногорци, Млечићи, образине, сватови, слуге.

Збива се у Мљецима и у Црној Гори.

Издаје управа ерског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

26. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИЛАТИ 18.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 6. МАРТА 1884:

ПОШТЕЊАЦИ.

ШАЉИВА ИГРА У 4 РАДЊЕ, НАПИСАО Т. БАРИЈЕР И Е. КАПАНДИ, ПРЕВЕО ЈОВАН ХАЌИЋ.

О С О Б Е:

Пепоне, негдашњи трговац	Ружић.
Емелина, кћи му из првог брака	Т. Лукићка.
Евђенија, кћи му из другог брака	Л. Петровићева.
Баскур	Суботић.
Дифуре, негдашњи гвозђар	Лукић.
Дифуревица	Ј. Добриновићка.
Раул, њихов син	Барбарић.
Едгар Тевно, сликар	Милосављевић.
Октав Делкроа, сликар	Димитријевић.
Вертилак, негдашњи нотар, октавов ујак	Динић.
Анатол Масан, пепонетов рођак, шпекуланат на берзи	Љ. Станојевић.
Лекардонел, шпекуланат	И. Станојевић.
Жермен } послужитељи код Пепонета	Марковић.
Август }	Рашић.
Сузана, собарица	С. Димитријевићка.

Две прве радње збивају се на селу код Пепонета, трећа радња у Паризу код Пепонета, четврта у Паризу код Октава.

У четвртак 8. марта први пут: „УДАДБА ПО МОРАЊУ.“ Слика из живота у 5 чинова, с певањем, написао Коста Радуловић.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

Болује: П. Добриновић.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.